

MYTER OG SANDHED - FILMSPEAK

Mennesker har altid undret sig over, hvorfor ting er som de er. De har stillet spørgsmål. Og de har forsøgt at forklare, hvordan verden er indrettet, hvorfor den er indrettet sådan, og hvad det vil sige at være menneske. Det har de gjort ved at fortælle myter.

En myte er en fortælling, som prøver at fortælle noget sandt om verden, og hvor der ofte er guder med.

Måske har du hørt nogen sige, at noget er en myte. Når de siger sådan, kan det handle om, at det er noget, som ikke findes - eller ikke er sandt. Men når man taler om myte inden for religionerne, så er det faktisk modsat. En myte forsøger nemlig at forklare noget "sandt" om det at være menneske.

Når du hører ordet sandt, så tænker du nok, at sandt betyder "noget, der kan bevises". Eller at "sandt" er det modsatte af "falsk". Men sådan er det ikke med myterne. Det sande, en myte forsøger at forklare, er noget, som alle mennesker i hele verden - uanset om det er i dag eller for 10.000 år siden - har set, hørt eller oplevet.

Det kan fx være:

At mennesker kan ting, som dyr ikke kan

At alt levende skal dø - også mennesker

At der ind imellem kommer en regnbue på himlen

Et eksempel på en myte, der forsøger at forklare noget sandt om det at være mennesker er syndefaldsmyten fra Bibelen.

I den myte fortælles det, at Adam og Eva boede i Guds have. Det var det rene paradys. En dag gjorde de det eneste, de ikke måtte. De spiste af frugten fra træet til viden om godt og ondt - og pludselig var de lige så kloge som Gud.

Da Gud opdagede det, sendte han dem ud af sin have - og straffede dem hårdt.

De måtte ikke længere spise af Livets træ, der gav dem evigt liv. Det betød, at de en dag skal dø.

De skulle arbejde hårdt, føde børn i smerte og gå med tøj.

Og slangen, som faktisk var skyld i hele balladen, bliver dømt til at miste sine ben og krybe på maven.

På den måde, kan man sige, at Syndefaldsmyten forsøger at fortælle noget sandt om, hvorfor mennesker er klogere end dyr, hvorfor mennesker går med tøj, hvorfor slanger ingen ben har og hvorfor mennesker skal dø.

Og Syndefaldsmyten er kun et eksempel på en myte, som forsøger at forklare noget sandt.

Over hele verden findes der nemlig myter, der forsøger at give svar på nogle spørgsmål, som mange mennesker har undret sig over.

Det kan fx være, hvorfor der sker voldsomme og ukontrollerbare ting som fx sygdom, jordskælv og oversvømmelse.

I myterne optræder der tit guder. Selvom der er guder med i fortællingerne, handler myterne egentlig ikke om dem. De er kun med for at forklare noget.

De ældste myter er opstået lang tid før, nogen kunne skrive. Derfor er de fra begyndelsen kun blevet fortalt mundtligt. De er så blevet genfortalt fra en generation til den næste. Da de første mennesker lærte at skrive, blev mange myter skrevet ned.

Fortællingen om kong Gilgamesh er et eksempel på en fortælling, der er blevet fortalt mundtligt gennem mange generationer, inden den blev skrevet ned.

Det, alle myter har tilfælles, er, at de ikke har en forfatter. De er vokset ud af fortællinger om de ting, som mennesker har set, hørt og oplevet i livet.

Fordi mennesker over hele verden stort set har stillet de samme spørgsmål, er der et hav af forskellige myter om de samme ting.

Når et folk mødte et andet folk, har de fortalt hinanden deres myter. På den måde er myterne blevet blandet sammen på tværs af lande og folk.

I fortællingen om kong Gilgamesh kan man fx høre Uta-napishti fortælle om en stor oversvømmelse, der lagde verden øde.

Den fortælling minder meget om fortællingen om Noas ark fra Det Gamle Testamente. Det er sandsynligvis fordi, mennesker fra området omkring Uruk har mødt mennesker fra Palæstina. På den måde har de udvekslet fortællinger.

Det er ikke alle myter, der ligner hinanden. Ofte tager de afsæt i den natur, som de er opstået i. Derfor vil myter fra Grønland være anderledes end myter fra Mellemøsten. Og myter fra Sydamerika vil være anderledes end myter fra Australien.

Og nu tænker du måske: De der myter - det er nogle mærkelige historier. Og har videnskaben ikke allerede forklaret, hvorfor mennesker skal dø? Og hvorfor der kommer en regnbue på himlen engang imellem?

Jo, det har den.

Men myterne forsøger faktisk at gå en lag dybere. De vil nemlig også undersøge, hvorfor mennesker undrer sig. Hvorfor mennesket gør noget, der er forbudt. Hvorfor mennesker har brug for andre mennesker, og hvorfor mennesker har svært ved at holde tanken om døden ud.

Den store fortælling om kong Gilgamesh, prøver at vise os, at mennesker gennem mange tusind år har tænkt nogle tanker, som minder om dem, mennesker også tænker i dag.